

етичного контролю, впровадженні політик запобігання конфлікту інтересів, а також належному регулюванні з боку професійних організацій і держави.

Усвідомлення вищезазначених викликів дає змогу сформувати напрями удосконалення теорії та практики аудиту. По-перше, необхідною є адаптація освітніх програм і професійної підготовки аудиторів до нових умов: включення до навчальних курсів тем цифрових технологій, аналітики великих даних, основ кібербезпеки та етики. По-друге, слід розробити сучасні методики аудиту, що враховують новітні інформаційні джерела, автоматизацію процесів і змінені моделі ризику. По-третє, важливо створити ефективну систему контролю якості аудиторських послуг на національному рівні, що ґрунтуватиметься на кращих міжнародних практиках.

Також перспективним є впровадження інституту ключових питань аудиту (Key Audit Matters), які надають користувачам звітності більш повну та зрозумілу інформацію про критичні аспекти перевірки. Нарешті, необхідно посилити правове та етичне регулювання аудиторської діяльності шляхом оновлення Кодексу етики професійних бухгалтерів, зміцнення незалежності органів нагляду та прозорості дисциплінарних процедур.

Таким чином, удосконалення аудиту в умовах сучасних викликів є складним, але необхідним процесом, що потребує комплексного підходу: поєднання інновацій, освіти, законодавчого регулювання та професійної відповідальності. Тільки за таких умов можливо забезпечити довіру до фінансової звітності, стабільність економіки та сталий розвиток суспільства.

Список використаних джерел

1. Аудит в умовах сталого розвитку: колективна монографія / за загальною редакцією проф. О. А. Петрик / О. А. Петрик, Н. В. Гойло, І. І. Матієнко-Зубенко, І. О. Мариніч, Ю. Б. Слободяник ін. К. : КНЕУ, 2021. 231
2. Проблеми і перспективи розвитку статистики, аудиту та економічного аналізу : моногр.; за ред. д. е. н., професора В. А. Дерія. – Тернопіль : Крок, 2016. – 362 с.
3. Міжнародні стандарти аудиту (МСА): офіційний переклад. – Київ: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2020. – 896 с.
4. Мельник Л. М., Савченко Т. Г. Теорія і практика аудиту: сучасні тенденції. – Київ: Центр учбової літератури, 2021. – 288 с.

УДК 657

Садовська Ірина,
завідувач кафедри обліку і оподаткування, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ПЕРЕВАГИ МЕТОДОЛОГІЇ LEAN В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасне конкурентне середовище змушує підприємства шукати ефективні шляхи підвищення продуктивності, зменшення витрат і вдосконалення управління ресурсами. У цьому контексті все більшої популярності набуває методологія Lean, яка фокусується на створенні цінності для споживача при мінімізації втрат. Впровадження Lean-підходу в систему управлінського обліку дає змогу українським підприємствам не лише оптимізувати процеси, а й підвищити обґрунтованість управлінських рішень, зменшити ризики і посилити впевненість в умовах невизначеності і глобалізації.

Методологія Lean (від англ. «lean», що в перекладі означає «ощадливий») є філософією управління, яка виникла на основі японської виробничої системи Toyota. Джеймс Вумек і Деніел Джонс придумали термін «Lean» в своїй книзі про виробничу систему компанії Тойота (TPS, Toyota Production System) «Машина, яка змінила світ» [1]. Основна ідея започаткованої системи полягає в усуненні всіх видів втрат у процесах створення товарів

або послуг без зниження якості для кінцевого споживача. Отже, головний акцент переведений на втрати, а не на витрати, які спостерігаємо у класичному варіанті. Більш зрозумілою методологія Lean проявляється у базових принципах, які їй властиві, зокрема: орієнтація на цінність для клієнта; безперервне вдосконалення (кайдзен); оптимізація потоку створення цінності; витягування (pull system) замість поетапної класичної моделі; залучення персоналу до процесу покращення організації робочого місця, технологій, комунікацій задля максимально повного нівелювання витрат.

Управлінський облік і потребує трансформації постійно. Ми вважаємо, що саме трансформація, а не удосконалення є дієвим у практичності управлінського обліку. В іншому випадку управлінський облік залишається цікавим лише для науковців, які розпочинають дослідження. Зазвичай управлінський облік визначають як систему збору, аналізу та інтерпретації фінансової та нефінансової інформації для прийняття управлінських рішень. При цьому, традиційні методи управлінського обліку не повністю враховують зміни у зовнішньому середовищі, не відображають реального стану процесів на підприємстві, є громіздкими й орієнтованими на минулі показники.

Lean-методологія вносить нову філософію, яка фокусується на оперативному, прозорому, креативному та візуалізованому обліку, який через застосування інструменту дизайн-мислення дає змогу бачити не просто фінансові результати, а витoki проблем і потенціал для вдосконалення.

Переваги застосування Lean у системі управлінського обліку проявляються через призму принципів, нового погляду на організацію як сукупність людей з різним рівнем знань, компетенцій, інтелектуальних можливостей, виховання, внутрішніх комплексів, цінностей та світосприйняття. В центрі уваги людський фактор. Тому сьогодні все більше уваги приділяється вивченню і пропагуванню досліджень поведінки людей в організаціях. Такі модні наукові течії як поведінкова економіка, поведінкові фінанси, поведінковий управлінський облік не є новим явищем в сфері досліджень. В нашій публікації приведемо основні на наш погляд переваги впровадження Lean, зокрема: 1) зниження витрат за рахунок усунення витрат; 2) прозорість управлінської інформації та оперативність прийняття рішень; 3) спрямованість управлінського обліку на потоки створення цінності, а не на центри витрат, прибутку, інвестицій, які притаманні традиційній методології; 4) стимулювання залучення працівників і підвищення їх мотивації; 5) зменшення складності системи управлінського обліку та зниження адміністративного навантаження, яким притаманні бюрократичні важелі впливу; 6) адаптивність до змін у ринковому середовищі, що зменшує вплив невизначеності.

Lean дозволяє виявити та ліквідувати процеси, які не створюють доданої вартості (зайві переміщення, надлишкові запаси, дефекти тощо). Управлінський облік із застосуванням Lean-методології виявляє витрати не тільки у фінансовому вимірі, а й у вигляді витрат часу, енергії та ресурсів, зокрема, людської інтелектуальної праці.

Lean-методологія акцентує увагу не лише на фінансових витратах, а й на виявленні й усуненні «невидимих» витрат, які виявляються як надлишкові запаси, дублювання функцій, зайве переміщення матеріалів, простої обладнання, дефекти, некваліфіковані і з неадекватною поведінкою працівники тощо. На традиційному підприємстві облік витрат часто ведеться за цехами чи підрозділами, що може приховувати неефективність. Lean-методологія фокусується на потоці створення цінності, завдяки чому легко виявити, де саме виникають зайві витрати чи затримки. Завдяки цьому досягається зниження собівартості продукції, оптимізація логістичних і виробничих процесів, зменшення потреби в обігових коштах.

Lean-методологія передбачає спрощення звітності, відмову від зайвої деталізації та акцент на ключових показниках ефективності. Це підвищує оперативність прийняття управлінських рішень на основі актуальної інформації. Таким чином, Lean змінює принципи звітності: замість великої кількості малозрозумілих показників використовуються прості, наочні метрики, які безпосередньо стосуються процесів і є зрозумілими для лінійних

керівників. Втрати часу усуваються через використання візуальних панелей (visual boards) з ключовими показниками: час циклу, кількість дефектів, запаси, час виконання замовлень [2; 3]. Дані оновлюються щодня або щогодини. Управлінський персонал приймає рішення не «заднім числом», що констатуємо у традиційному бухгалтерському обліку, а в режимі реального часу, що зменшує ризик управлінських помилок.

У Lean системі основною одиницею аналізу є value stream (потік створення цінності), що являє собою послідовність дій, яка трансформує сировину в готовий продукт, що має цінність для клієнта, облік фокусується на загальному часі та витратах по ланцюгу. При цьому рекомендується оптимізація не окремих елементів, а всього ланцюга постачання, що дає реальний ефект при більш стислих строках виробництва і вищій якості сервісу. На відміну від традиційного обліку, який зосереджується на окремих функціях або підрозділах, Lean-методологія спрямована на аналіз ефективності усієї системи. Це сприяє усуненню «вузьких місць» і гармонізації роботи підприємства.

Lean-методологія активно використовує принципи включення всього персоналу у процеси вдосконалення: від робітника до керівника. Завдяки простим візуалізованим індикаторам, робітник бачить власний вплив на результат (наприклад, відхилення по кількості бракованих виробів за день) і пропонує рішення, наприклад, зміну налаштувань верстата, нову послідовність дій тощо. Таким чином, зростає відповідальність, ініціативність і ефективність роботи працівників. Управлінський облік перестає бути «лише для бухгалтерії» і стає корисним усім. Спостерігається поведінкова економіка і поведінковий управлінський облік в практиці, які працюють в унісон. Lean-методологія активно залучає персонал до покращення процесів. Інформація управлінського обліку стає зрозумілою для всіх учасників процесу, що стимулює ініціативність і відповідальність.

Lean-орієнтований управлінський облік легко адаптується до нових умов, змін у ринку, потреб споживачів. Підприємство стає більш динамічним, здатним швидко реагувати на виклики. У Lean-методології відкидаються складні розподіли накладних витрат, багаторівневі калькуляції та «гіпертрофовані» бюджети. Натомість використовуються прості, прозорі правила, наприклад, витрати фіксуються у момент їх виникнення, без складних алгоритмів.

Замість розрахунків собівартості за 30-ма статтями, підприємство фокусується на витратах на одиницю потоку, при цьому контролює лише ті, що дійсно впливають на прибуток або час. Управлінський облік стає більш гнучким, легким в адаптації, не перевантажує управлінський персонал, а фінансова служба перетворюється на партнера в управлінні, а не лише на контролера.

Завдяки постійному аналізу поточних процесів та принципу «кайдзен» (безперервне вдосконалення), Lean-облік швидко реагує на зміни попиту, витрат, поведінки споживачів.

Вітчизняні підприємства при впровадженні Lean-методології в управлінський облік зустрічаються з перепонами, які спричинені здебільшого опором персоналу через нестачу знань і недосконалість ІТ-систем. Однак, приклади успішних підприємств (зокрема у машинобудуванні, аграрному секторі, харчовій промисловості) свідчать, що при правильному підході Lean-методологія суттєво підвищує ефективність і конкурентоспроможність. У Волинській області успішно впроваджено Lean-методологію управлінського обліку на ТОВ «МОДЕРН-ЕКСПО». Впровадження Lean у систему управлінського обліку українських підприємств відкриває нові можливості для підвищення прозорості, ефективності та стратегічної гнучкості бізнесу. В умовах економічної нестабільності та конкуренції Lean-орієнтований облік є потужним інструментом адаптації та розвитку. Важливою умовою успіху є системний підхід, підтримка керівництва та навчання персоналу, а також поступове впровадження змін на основі реальних потреб підприємства.

Переваги методології Lean у системі управлінського обліку виходять далеко за межі простої економії ресурсів. Йдеться про зміну мислення в управлінні: від обліку витрат до створення цінності, від контролю до партнерства, від реакції на ризики до їх передбачення.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Lean Enterprise Institute: <https://www.lean.org>
2. Срохин С.А. Актуальність методології ощадливого виробництва в умовах світової економічної кризи. ЕКportal. URL: <http://www.ekportal.ru/page-id-1360.html>
3. Кобилух О.Я., Мельник Г.М. Ощадливе виробництво як концепція оптимізації виробничого та управлінського процесів. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/23489/1/10-43-49.pdf>

УДК 657.6.

Садовська Ірина,
д. е. н., завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,

Іщук Ольга,
здобувачка освіти 1-го освітнього рівня (бакалавр),
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ВИДИ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ АУДИТОРСЬКОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Аудиторське програмне забезпечення є невід'ємною частиною сучасного аудиту, сприяючи підвищенню ефективності та точності аудиторських процедур. В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій, аудиторські компанії все частіше звертаються до спеціалізованих програмних продуктів, які дозволяють автоматизувати та оптимізувати процеси аудиту. У цій роботі ми пропонуємо розглянути основні види аудиторського програмного забезпечення та їх призначення.

Аудиторська діяльність має свою специфіку. Відповідно, на відміну від програм бухгалтерського обліку, вимоги до аудиторського програмного забезпечення будуть такими [1]:

1. Наявність розвинутих засобів контролю операцій.
2. Підвищена гнучкість.
3. Ергономічність.
4. Зв'язок на рівні баз даних з бухгалтерськими програмами.

Види аудиторського програмного забезпечення:

- Загальні аудиторські програми (General Audit Software, GAS).

Ці програми призначені для виконання широкого спектру аудиторських завдань. Вони включають функції аналізу даних, генерування звітів, відстеження процесу аудиту та управління аудиторськими файлами. Прикладами таких програм є IDEA (Interactive Data Extraction and Analysis) та ACL (Audit Command Language).

- Програмне забезпечення для контролю якості (Quality Control Software).

Програми цього типу допомагають забезпечити відповідність аудиторської діяльності стандартам якості. Вони дозволяють автоматизувати процеси внутрішнього контролю, управління ризиками та моніторингу відповідності вимогам законодавства. Наприклад, TeamMate AM допомагає управляти аудиторськими проектами та забезпечувати їх якість.

- Програмне забезпечення для управління ризиками (Risk Management Software).

Такі програми використовуються для ідентифікації, оцінки та управління ризиками. Вони дозволяють аудитором оцінити ризики, пов'язані з діяльністю компанії, та розробити